

Урок 49

Тема. «Донкіхотство». Широта філософського змісту твору. Контроль групи результатів 2 (працює з текстом)

Мета (розвиток компетентностей). *Предметних і комунікативних:* знання і розуміння змісту 1 частини роману «Дон Кіхот», особливостей його сюжету і композиції; уміння характеризувати ідейно-тематичні та естетичні особливості, персонажів твору; передавати за допомогою різних способів і засобів візуалізації власне розуміння почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, обговорювати актуальність твору і явища донкіхотства. **Ключових:** уміння аналізувати основні риси авторського стилю художнього тексту; характеризувати взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною думкою художнього тексту/медіатексту, коментувати підтекст; використовувати вербальні та невербальні засоби під час виступу перед аудиторією; використовувати різні форми презентації власної позиції для досягнення відповідної комунікативної мети.

Обладнання: підручник, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація та корекція знань. Хвилинка творчості. Презентації заповнених удома таблиць «Порівняльна характеристика образів» та знайдених у тексті роману мудрих порад і висловлювань Дон Кіхота / Санчо Панси.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Поетична хвилинка. Поль Верлен. «Дон Кіхотові». Переклад Миколи Лукаша
О Дон Кіхоте мій, натхненнику богемі!
Хай з тебе юрмами глузують мудраки,
А нам твоє життя - понад усі поеми:
Не мали рації, їй-богу, вітряки!

Рушай же з вірою до правди напрямки,
На тім чуднім коні так любимо тебе ми...
Як і в старі часи, закони скрізь ламкі,
А кривди вистачить на всі, як є, системи.

Ура! З тобою ми, юроди і співці,
Не з лавра носимо, а з дурману вінці -
Веди на подвиг нас, в шаленості тверезий.

Ще буде втрат і зрад, ми знаєм, та дарма:
Замайорить колись крилатий стяг поезій
Над сивим черепом нездарного ума!

Вступне слово вчителя. Дон Кіхот, мандрівний лицар і шляхетний мрійник, любитель лицарських романів і борець із вітряками, шанувальник Дульсінеї Тобоської і захисник усіх знедолених, мандруючи запилюженими дорогами Іспанії, виїхав на шлях європейської культури та світової літератури. Оскільки все велике бачиться на відстані, силу та глибину цього образу було помічено лише через кілька століть після публікації книги. Всесвітня

слава і визнання чекали на Сервантеса та його героїв аж у ХІХ ст. (приблизно через 300 років після смерті!), коли його твір був заново прочитаний романтиками.

Шляхи Дон Кіхота і шляхи світової літератури чи то випадково, чи то не випадково збіглися. Тому й у романі, і в історії літератури Дон Кіхот завжди в дорозі. Він живе вже незалежно від твору, від своєї епохи, навіть від свого автора. Свого часу навіть Александр Дюма так описав д'Артаньяна: «Уявіть собі Дон Кіхота у вісімнадцять років...»

У чому ж загадка образу Дон Кіхота, де криється секрет його нестаріючої актуальності, котра перемагає простір і час? Чому Дон Кіхот надихає людство?

ІІІ. Сприйняття і засвоєння матеріалу.

Знайомство з поняттям «донкіхотство». Опрацювання довідкового матеріалу на с. 200 підручника.

Розповідь вчителя. Як ви вже знаєте, «Дон Кіхот» - це Сервантесова пародія на лицарський роман. Безумовно, Сервантес опирався на досвід тогочасної літератури, лицарського та шахрайського романів. Не слід забувати, що Сервантес писав свій твір для сучасників - читачів лицарської літератури. Без сумніву, людина, що читала про лицарів, сприймала «Дон Кіхота» зовсім не так, як ми. Сучасник Сервантеса знав, що лицарське ймення Дон Кіхота - Лицар Сумного Образу - запозичене з роману «Історія могутнього і доблесного лицаря дона Кларіано де Ланданіса». Він бачив, що пригоди Дон Кіхота часто нагадують епізоди інших відомих лицарських романів.

Але Сервантес не ставив собі за мету просто поглумитися над лицарським романом. Він убачав в образах лицарів високі якості. Та розумів, що дійсність несумісна з лицарським благородством і честю. Адже і сам він постраждав у житті через свою цілеспрямованість, чесність, талановитість.

«Дон Кіхот» є водночас сатирою на сучасну Сервантесові феодально-католицьку Іспанію. Письменник поставив за мету в своєму романі викрити вади іспанського суспільства, зобразивши представників різних прошарків, а з іншого боку - утвердити віру народу у вічні цінності. Тому «Дон Кіхот» відобразив епоху Відродження, коло її величних ідей та надій, а також розчарувань, яких довелося зазнати тим, хто вірив у ці ідеї. Тому роман про лицаря з Ламанчі можна читати не лише як пародію (осміяння лицарського роману), але й на інших рівнях: національно-побутовому (зображення життя Іспанії на зламі ХVІ—ХVІІ століть), соціальному (про зарозумілість «верхів» та розсудливість «низів»), філософському (Дон Кіхот і Санчо Панса як утілення конфлікту ідеалізму та матеріалізму), психологічному (Дон Кіхот і Санчо Панса як два типи вічних темпераментів: палкий мрійник і холодний прагматик), етичному (Дон Кіхот і Санчо Панса як уособлення альтруїзму та егоїзму) тощо.

Чому в нас є така можливість? Складне завдання вирішено автором дуже просто. Традиційно письменник змальовує одну дійсність, єдиний художній світ для всіх героїв і для читачів. Сервантес грається з реальністю. Дивовижно, коли священник і цирульник оглядають бібліотеку Дон Кіхота, читач раптом виявляє в ній книгу, написану самим Сервантесом.

У художньому просторі роману Сервантеса існують кілька різних реальностей, бо світ одночасно показано через сприйняття кількох персонажів, під різними кутами зору.

- Які два світи паралельно існують в романі? (Реальний світ іспанської провінції і світ фантастичний, вигаданий, неіснуючий, що знаходиться в сфері ілюзій Дон Кіхота, світ реальності очима Санчо Панси і світ уяви Дон Кіхота.)

Насправді ж у Дон Кіхота ж не просто інша точка відліку, порівняно з його оточенням. Його світ, незважаючи на свою цілісність, багатолікий. «...Ось чому те, що тобі видається

тазом для гоління, мені видається шоломом Мамбрини, а іншому - чим-небудь ще», - пояснює Дон Кіхот Санчо Пансі.

IV. Формування знань, умінь, навичок і компетенцій.

Дослідження тексту. «...Варто тільки торкнутися видимості рукою, і вона негайно ж виявиться обманом», - і це говорить безумний ідальго, що живе у світі ілюзій і вірить у реальність Амадиса Галльського. Поясніть в романі випадки оманливості реального світу.

1 група. Випадок з пастушком Андресом.

2 група. Посвята в рицарі.

3 група. Розповідь Санчо Панси про передачу панового листа Дульсинеї.

Евристична бесіда.

- Як би ви назвали ситуації, що трапляються з Дон Кіхотом та його вірним зброєносцем під час мандрів: пригоди чи авантюри? Чому?

- Риси яких жанрів переплетено в розповіді про пригоди цих героїв?

- І. Франко писав: «Була це не тільки пародія рицарського роману, не тільки перший і найвизначніший гумористичний роман, в ньому було щось значно більше. Це був перший рішучий крок до реалістичного зображення дійсного життя і дійсного народу.» Риси якого жанру помітив критик у творі Сервантеса?

- Якими фактами ми можемо підтвердити, що роман має соціально-побутовий зміст? (Майже 700 персонажів - представників різних соціальних верств, розповідь про повсякденне життя, побут іспанської провінції та великих міст, герцогських замків і постійних дворів. Ми дізнаємося, що їдять, як одягаються, про що розмовляють люди, з якими зустрічаються герої. Уперше в романі зображено народне життя, постала цілісна картина суспільства.)

Опрацювання поняття філософського роману. Філософський роман – епічний твір, у якому основна увага приділена розкриттю основних проблем людського буття, викладається світоглядна або етична позиція автора, цілісна картина світу, що постала в художній уяві письменника

- Чи висвітлює Сервантес проблеми свого часу в своїй книзі? Які саме?

- Яка світоглядна, етична, естетична позиція автора? (Віра у високе призначення, доброту і шляхетність людини. Коли Сервантес розмірковує про цінності життя, про обов'язки людини щодо бідних і скривджених, він висловлює думки не лише епохи Відродження, але будь-якої порядної благородної людини, будь-якого часу.)

- Чи можна назвати героїв роману носіями певної життєвої філософії? Сформулюйте стисло її суть.

- Які риси філософського роману наявні в творі Сервантеса?

Заповнення узагальнюючої таблички «Особливі риси роману «Дон Кіхот».

«Дон Кіхот» - унікальний твір, що має ознаки багатьох жанрів	
Жанровий підвид	Ознаки жанру
Пародійний роман	Висміюються усі компоненти рицарського роману, описуються комічні ситуації
Пригодницький роман	Описано неймовірні пригоди, гострий динамічний сюжет
Роман-подорож	Сюжет ґрунтується на мандрівці
Авантюрний роман	Герої прагнуть досягти успіху в дуже ризикових ситуаціях.
Соціально-побутовий роман	Створено реалістичні картини життя Іспанії кінця XVI століття
Філософський роман	Втілено гуманістичні ідеали Відродження, порушено морально-

V. Закріплення вивченого матеріалу, узагальнення та корекція знань.

Робота із завданнями робочого аркуша. Виконання завдань 1-4:

- інформаційне коло «Образ Дон Кіхота»;
- пояснення значення крилатих висловів, що походять із книги Сервантеса;
- пояснення понять «донкіхотство» і «здонкіхотитись»;
- міркування над текстом: чи можуть «здонкіхотитись» Санчо Панса, корчмар, друзі-сусіди ідальго.

VI. Підбиття підсумків, рефлексія.

Вправа «3 М+Д»: три моменти уроку, де я найбільш вдало реалізував себе + одна дія, яку я б хотів реалізувати наступного уроку.

Працюємо вдома. Напишіть твір-роздум на одну з тем: «Чи потрібні нині Дон Кіхоти?»; «Двобій непрактичної духовності із бездуховною практикою: що далі?»